

Akdeniz'in güneydoğu ucunda, Asya ile Afrika arasında köprü konumunda bulunan tarihî bölgeye verilen addır. Filistin adıyla anılan bu toprakların, istilâlar ve çeşitli kavimlerin buraya hâkim olmak için verdikleri mücadeleler dolayısıyla siyasî sınırlarını açıklıkla çizmek kolay değildir. Bununla birlikte bölgenin coğrafî sınırları konusunda görüş birliği olduğunu söylemek ve bu sınırları şu şekilde belirginleştirmek mümkündür: Filistin toprakları esas itibariyle, Suriye ile Mısır ve Akdeniz ile Şeria Nehri arasında kalan topraklardır. Şeria Nehrinin döküldüğü Ölüdeniz de (Lut Gölü) Filistin'in doğu sınırına dahildir. Bu sınırlar içinde de Filistin toprakları coğrafî bakımdan Akdeniz kıyı şeridi, kuzeyden güneye doğru uzanan dağ silsilesinin bulunduğu ortadaki yayla bölümü ve en doğuda da Şeria Vadisi olmak üzere üç parçaya ayrılır. Bu üç parçalı coğrafî ayırım hemen bütün kaynaklarca benimsenmiştir. Ortadaki dağlık kesim veya yüksek yaylalar kısmı, genellikle kuzeyden güneye olmak üzere, Safed ve Nasıra (Nezâre) şehirleri ile Tabor Dağının bulunduğu Celîle (Galilee) bölgesi; ortada, Nablus şehrinin bulunduğu ve batıda Cermel dağına kadar uzanan Sâmiriye (Samaria) bölgesi; daha güneyde, Şeria Nehrinin Ölüdeniz'e döküldüğü yerden başlayıp Kudüs, Beytüllahm (Beytlehem) ve Halîlürrahman (Hebron) şehirlerinin içinde bulunduğu Yahudiye (Judea) bölgesi ve daha güneyde de Bî'rüssebi' (Beersheba) şehrinin bulunduğu Necef çölü olmak üzere dört kısma ayrılır. Adını, milâttan önce XII. yüzyılda Kavimler Göçü sırasında deniz yoluyla buraya gelen Filistler'den alır. Filistin, tarih öncesi devirlerden itibaren çeşitli kavimlerin göçlerle gelip yerleşmesine ve bunlara karşı harekete geçen başka üstün güçlerin pek çok istilâ ve

fetihlerine maruz kalmıştır. Bu durumun başta gelen sebepleri arasında, bölgenin Arap coğrafyası içinde sahip bulunduğu zengin ve stratejik tabiatla, üç büyük ilâhî din için kutsal yerler barındırması sayılabilir.

Bölgenin İslam'ın doğuşuna yakın zamanlarda (611) uğradığı Sâsânî istilâsında, Kudüs çok büyük bir katliama maruz kaldı (614). 629'da ise Bizans imparatoru Herakleios tarafından Kudüs dâhil bütün Filistin tekrar Bizans hâkimiyeti altına alındı.

İslâmiyet'in Filistin'de yayılması için işte bu dönemde başlatılan faaliyetler Asr-ı Saadete uzanır.

Hz. Peygamber, çeşitli hükümdarlara İslâm'a davet mektupları gönderirken bir mektup da Bizans'a bağlı olan Busrâ Emîri Şûrahbîl b. Amr el-Gassânî'ye yollamış, ancak Resulullah'ın elçisi Haris b. Umeyr el-Ezdî öldürülmüş ve bu durum Müslümanların yenilgisiyle sonuçlanan Mûte Savaşına (8/629) yol açmıştı. Ertesi yıl bizzat Hz.

Peygamber sonuçsuz kalan Tebük Seferine çıktı ve Üsâme b. Zeyd kumandasında hazırlattığı ordu, daha sonra Hz. Ebû Bekir tarafından gönderildi (Rebîülâhir 11/26 Haziran 632). Mi'rac dolayısıyla İslâm tarihinde önemli bir yeri bulunan Filistin'in fethiyle görevlendirilen (12/Şubat 634) Amr b. As komutasındaki ordu, önce Gazze üzerine yürüdü;

yakınındaki Dâsın veya Tâdûn denilen yerde bizzat Gazze valisinin kumanda ettiği düşman ordusunu yenilgiye uğratarak şehri ele geçirdi.

Tarih boyunca devamlı el değiştiren Gazze, Bizanslılar zamanında önemli bir ticaret merkezi ve bu arada Mekke'den gelen tüccarların da uğrak noktası idi. Kureyş sûresinde bahsedilen yaz ve kış seferlerinde kışın gidilen yerin Gazze olduğu da söylenmektedir. Mekkeli tüccar kabilelerinden birinde Hz. Peygamber'in büyük dedesi Hâşim b. Abdimenâf da bulunmuş ve bu şehirde vefat etmiştir;

kabrinin burada yer alması sebebiyle şehre bazı kaynaklarda 'Gazzetü Hâşim' denildiği görülür. Hz. Peygamber'in babası Abdullah da Gazze'ye gelen tüccarlar arasındadır. Hz. Ömer'in esas servetini İslâm'a girmeden önce Gazze'ye yaptığı ticarî yolculuklardan kazandığı rivayet edilmektedir.

Müslümanların kısa sürede Güney Filistin'i fethedip Gamrûlarabât'a kadar ilerlemeleri üzerine Bizans İmparatoru Herakleios, kardeşi Theodoros

kumandasındaki büyük bir orduyu Filistin'e sevk etti. Bizans kuvvetleri bölgeye yaklaştığı sırada Kaysâriye'yi kuşatmış bulunan Amr b. Âs bu orduya mukavemet edemeyeceğini anlayarak kuşatmayı kaldırdı ve halifeden yardım istedi. Hz. Ebû Bekir Hâlid b. Velîd'e haber gönderip yardıma gitmesini emretti. Neticede iki ordu Remle ile Beytülcibrîn arasındaki Ecnâdeyn mevkiinde karşı karşıya geldi ve savaş İslâm ordusunun kesin zaferiyle sonuçlandı (28 Cemâziyelevvel 13/30 Temmuz 634). Bu zaferle Filistin ve Suriye'nin kapıları Müslümanlara açıldı ve hemen arkasından Sebastiye, Nablus, Lüd, Yübnâ, Amvâs gibi şehirler fethedildi. Özellikle Bizanslıların yenilgiye uğratıldığı Yermük Savaşı'nın (15/ 636) Filistin'in tarihinde önemli bir yeri vardır. Müslümanlar bu zaferle birlikte bölgede daha sağlam bir şekilde tutundular ve Kudüs'e ulaşarak şehri kuşattılar. Halkın aman dilemesi üzerine Hz. Ömer Câbiye'ye geldi ve Patrik Sophronius başkanlığındaki Kudüs heyetini kabul ederek onlara cizye ve haraç ödemeleri şartıyla bir ahidnâme verdi; böylece Kudüs barış yoluyla fethedilmiş oldu (Rebûlâhir 16/Mayıs 637). Kudüs'ün fethi Müslümanlarla Bizanslılar arasındaki mücadelede bir dönüm noktası teşkil eder. Amr b. Âs, İslâm ordularına karşı direnen Kaysâriye'yi tekrar kuşattığı sırada Mısır'ın fethiyle görevlendirilince yerini Yezîd b. Ebû Süfyân'a bıraktı; onun ölümü üzerine de kardeşi Muâviye kumandayı alarak şehri fethetti (19-20/640-641). Muâviye'nin Askalân'ı (Aşkelon) ele geçirmesiyle Filistin'in fethi tamamlandı ve burası 'Cündü Filistin' adıyla askerî bir bölge haline getirildi; merkez olarak da Kaysâriye'nin yerine Lüd şehri seçildi. Hz. Ömer Muâz b. Cebel ile Ubâde b. Sâmit ve Abdurrahman b. Ganm'ı halka İslâmiyet'i öğretmek üzere görevlendirdi; ayrıca Arap kabilelerinin buraya yerleşmesini teşvik etti. Hz. Ali-Hz. Muâviye mücadelesinde Filistinliler Muâviye'yi desteklemişlerdir. Çeşitli sebeplerle Filistin'e giden ve orada vefat eden sahâbîlerden bazıları şunlardır: Kâ'b b. Umeyr el-Gıfârî, Zeyd b. Harise, Ca'fer b. Ebî Tâlib, Abdullah b. Revaha. Haris b. Nu'mân, Abdullah b. Sehl, Üsâme b. Zeyd, Dihye b. Halîfe el-Kelbî, İkrime b. Ebî Cehil, Ayyaş b. Ebî Rebîa, Amr b. Saîd b. Âs, Ebân b. Saîd b. Âs, Amr b. Tufeyl, Nuaym b.

Abdillah, Fazl b. Abbas, Abdullah b. Tufeyl, Ebû Ubeyde b. Cerrah, Muâz b. Cebel, Süheyl b. Amr, Ŗûrahbîl b. Hasene. Ubâde b. Sâmit. Burada vefat eden tabiîlerden bazıları da Ŗunlardır: Ravh b. Zinbâ', İbn Âmir el-Yahsubî, Recâ b. Hayve el-Kindî, Hânî b. Mektûm, Cünâde b. Kebîr ed-Devsî. Emevîler devrinde bölgeye verilen önem, daha sonraki tüm İslam devletleri ve hükümdarları nezdinde de kendini korumuŖtur.